

Preek over Lucas 16: 19-31, Zondag 26 september 2010, Schoonhoven.

Gemeente van Christus,

De gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus.

Eerst een misverstand wegwerken. Jezus wil ons met deze gelijkenis niet een kijkje geven in de wereld aan gene zijde van leven en dood. De gelijkenis gaat vooral over het leven op aarde. Hoe wij hier op aarde kunnen leven met God en met elkaar... daar gaat de gelijkenis om.

We kunnen ons dan ook het best in de buurt gaan staan van de vijf broers van de rijke man die hier op aarde, in de tijd, zijn achtergebleven. In de gelijkenis staat vooral hun leven op het spel. Niet hun rijkdom is het probleem (vader Abraham zelf was schatrijk) maar hun armoede. De armoede die ook de armoede was van hun overleden broer. Zijn armoede was dat hij zijn naaste niet liefhad maar negeerde. Hem niet aankeek, maar over hem heen. Het was zijn armoede dat hij niet wist dat je in het gezicht van je nederigste naaste het gezicht van God kunt zien. Dat je door je armste naaste te dienen, God zelf dient. Dat je door je naaste lief te hebben, God lief hebt.

Jan van Meerkerken en Hans Straver zitten weer in Ghana. Met een zak geld erheen gegaan. Maar als ze daar een tijd hebben doorgebracht met de leprapatienten voor wie ze huizen en een kliniek bouwen, komen ze rijker terug, neemt u dat maar mij aan.

Maar eerst nu de gelijkenis. Lazarus zit aan de poort van een rijke, die het bred kan laten hangen. *Lazarus hoopt zijn maag te vullen met wat overschoot van de tafel van de rijke man.* Maar er komen geen keukenhulpen om wat te brengen. *Er komen alleen honden om zijn zweren te likken.* Lazarus is de enige mens die in een gelijkenis van Jezus een naam krijgt: Lazarus is vergrieksing van het Hebreeuwse *Eliëzer = God helpt.* (In het Ot heetten ook de knecht van Abraham en een zoon van Aaron *Eliëzer*). Lazarus, arm en ziek, ligt aan de poort van een rijke man die geen naam heeft. Lazarus is de hulpvrager. Maar Lazarus is ook hulpverlener. Lazarus heeft ook wat te bieden. Lazarus is *het geweten* van die rijke man. De arme Lazarus biedt de rijke de kans om uit zijn armoedige rijkeluisleventje te stappen en relaties aan te gaan met zijn naaste, en om zo zelf een echt mens te worden. En echt rijk. In de bijbel hebben armen en rijken elkaar nodig om echt mens te worden.

Tedere week leidt Jort Kelder ons door de PC Hoofstraat waar de rijken en would-be rijken gaan winkelen. De ene rijke ontmoet de andere rijke. Dat levert dan amusement op, wat gekke of tenenkrommende scènes, maar WEINIG zinnigs. Dan is dat andere programma: *Secret Millionair*, waarin een rijke man of vrouw zich anoniem tussen mensen die aan lager wal zijn geraakt mengt... spannender, zinniger. Dat levert beelden op die je raken en aan het denken zetten. Dat is *verrijkende* televisie.

Lazarus sterft. Hij wordt door de engelen weggedragen om aan Abrahams hart te rusten. (In bijbelse tijden lag men aan, aan tafel. Als je aan iemands borst lag, lag je rechts van iemand – de ereplaats.)

De rijke man sterft ook. Van hem wordt alleen verteld dat hij wordt begraven, ongetwijfeld met veel muziek, en een indrukwekkende grafrede. Dan, in het dodenrijk... *de wereld op zijn kop!* Op aarde verging Lazarus van de pijn, nu vergaat de man die het op aarde zo goed had van de pijn. Op aarde had de rijke man geen oog voor Lazarus, nu in het dodenrijk opeens wel; hij ziet hem in de verte naast Abraham aanliggen... Alles is veranderd. Alleen de man zelf nog niet. Hij was altijd gewend om te spreken, niet om te luisteren. Ook in het dodenrijk praat hij maar door. *Vader Abraham, heb medelijden met mij, en stuur Lazarus naar me toe, laat hem het topje van zijn vinger in water dompelen om mijn tong te verkoelen, want ik lijd pijn in deze vlammen.* Hij denkt dat hij nog steeds kan bevelen, dat hij arme sloebers mensen als Lazarus nog steeds voor zich kan laten rennen. *Ober, glaasje water!*

Maar alle dingen zijn omgekeerd. Dat maakt Abraham snel duidelijk. *Kind, zegt hij... (had die rijke man zich op aarde maar écht als kind van Abraham gedragen!) ... Kind, bedenkt wel dat jij je deel van het goede al tijdens je leven hebt ontvangen, terwijl Lazarus niets dan ongeluk heeft gekend; nu vindt hij hier troost, maar lijd jij pijn.* (Wij horen de echo van de weeroep die eerder in het Lucasevangelie klonk, 6:24: *Wee jullie die rijk zijn, jullie hebben je deel al gehad.*). *Bovendien, vervolgt Abraham, ligt er een wijde, onoverkomelijke kloof tussen ons en jullie...*

Het oordeel van God staat tussen hen in. Dat oordeel dat een vloek is voor de brutalen maar een zegen voor de vernederden...

Gerard Reve heeft Gods oordeel over de brutalen van deze wereld eens in gedicht bezongen. Dat gedicht heet *Roeping*, en gaat als volgt.

*Zuster Immaculata die al vier en dertig jaar
verlamde oude mensen wast, in bed verschoont,
en eten voert,
zal nooit haar naam vermeld zien.
Maar elke ongewassen aap die met een bord: dat hij
vóór dit, of tegen dat is, het verkeer verspert,
ziet 's avonds reeds zijn smoel op de tee vee.
Toch goed dat er een God is.*

We weten niet of de rijke man uit de gelijkenis het ook toch goed vond dat er een God is... maar hij legt zich bij het oordeel neer. Hij blijft zich alleen zorgen maken over zijn broers die nog op aarde leven. Dat is sympathiek. Een mens is nooit alleen maar slecht – en nooit alleen maar goed. *Toen zei de rijke man tegen Abraham: Vader, dan smee ik u, dat u Lazarus naar het huis van mijn vader stuurt... (nog steeds denkt hij dat hij Lazarus van hot naar her kan sturen) om mijn broers te waarschuwen, zodat ze niet net als ik in dit oord van martelingen terechtkomen.*

Abraham zegt: Zij hebben Mozes en de profeten, laten ze naar hen luisteren.

Nee, vader Abraham, maar als iemand van de doden naar hen toekomt zullen ze tot inkeer komen!

Waarna Abraham zegt: Als ze niet naar Mozes en de profeten luisteren, zullen ze zich ook niet laten overtuigen als er iemand uit de dood opstaat.

Die rijke man heeft ergens wel gelijk. Zijn broers, hij kent ze, zijn meestal met heel andere dingen bezig dan met *Mozes en de Profeten*. Zijn broers zijn zo langzamerhand de eerste rouw te boven, die beginnen al weer aan feestjes te denken. Zou hijzelf ook gedaan hebben. Die raken echt niet onder de indruk van die oude Bijbel, met zijn Mozes en zijn Profeten. Die hebben iets ander nodig om onder de indruk komen van hemelse zaken, van de zaken des geloofs, van God. Die moeten iets zien, iets meemaken, er moet eerste spektakel komen, voordat ze een beetje onder de indruk zijn. En laten we eerlijk zijn: daarin lijken die broers op ons. Mozes en de profeten, en de apostelen van het evangelie, oftewel: de Bijbel... wat zegt dat nog? We verlangen wel eens naar iets anders: naar spektakel, naar wonderen. Genezingen. Huilende Mariabeelden. Pausbezoeken. Kerkendagen. Happenings. Godsdienstig vuurwerk. Diepe religieuze ervaringen. Bijna-dood-ervaringen. Spirituele thrills...

Jezus is de verteller van deze gelijkenis. Hijzelf heeft tal van wonderen en tekenen gedaan, al was hij wars van spektakel. Hijzelf zal nota bene uit de dood terugkeren en zich na Pasen weer aan de mensen vertonen. Maar heeft hij daarmee de farizeeën en de machtigen en de rijken rijken van Israel overtuigd? Nee. Zelfs niet na de opstanding.

De wereld is vol wonderen. Buiten de kerk vinden we vaak nog meer spektakel dan binnen de kerk. De Egyptische priesters konden de meeste tekenen van Mozes zo nadoen. Ook buiten de kerk is er meer tussen hemel en aarde. Maar waar het om gaat is de vraag hoe wij wonderen of tekenen interpreteren. Abraham in de gelijkenis is duidelijk. Wij kunnen alleen verstaan wat wonderen en tekenen ons te zeggen hebben, wanneer zij ze verstaan en interpreteren vanuit het bijbelse getuigenis. Wonderen en tekenen hebben alleen betekenis voor ons geloof als we het verband zien met het geloof, de hoop en Gods liefde waar Mozes en de profeten en later de apostelen zo vol van zijn. Als we die inbedding in het profetische en apostolische getuigenis vergeten, dan houden we alleen spektakel of tovenarij over, die je, inderdaad ook buiten de kerk kunt vinden.

De wereld waarin wij leven, de schepping, is een wonder – maar alleen met de bijbel in de hand weten we dat de schepping geen wonderlijk toeval is, maar gewild en aan ons gegeven met een bedoeling.

Jezus genas zieken, en het gebeurt soms nog steeds dat zieken op wonderbaarlijke wijze genezen. Zonder de bijbelse inbedding denken we dan: tovenarij, onbegrijpelijke uitzonderingen op de medische regel. Vanuit de Bijbel zien we in een wonderbaarlijke genezing een bijzondere verwijzing naar het Koninkrijk van God, een voorproefje van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde waar helemaal geen ziekte meer zal zijn. En ook geen dood. Daarvan zal de opstanding van Jezus getuigen.

Vandaar dat Abraham tegen de rijke man zegt: *Als jouw broers niet naar Mozes en de Profeten willen luisteren, zullen ze zich ook niet laten overtuigen als er iemand uit de dood opstaat.* Laat ze zich dus eerst maar onder het Woord stellen... Heel eenvoudig. Heel nederig.

En daarmee eindigt de gelijkenis. Tamelijk abrupt. Zo te horen ziet het er niet erg hoopvol uit voor de broers van die rijke man. Zal er inderdaad eerder een kameel door het oog van de naald kruipen dan dat een rijke eens goed naar Gods Woord gaat luisteren en zich zo openstelt voor het Koninkrijk van God? Een verontrustende gelijkenis.

Er is een oud handschrift dat een interessante variant geeft van deze gelijkenis. In dat handschrift krijgt ook de rijke man een naam: *Nineus*. Dat is de Griekse vorm van Ninevé. Die hopeloze stad. Maar toen Jona kwam, met zijn profetisch woord, toen vond hij tot zijn eigen verbazing gehoor, want Ninevé luisterde en keerde zich om...

Het kan dus toch! Dat rijken, *wij rijken*, naar de profeten gaan luisteren. Want niets is onmogelijk bij God.

Amen

Ds. F.W. Verbaas